

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Riehm'sk. t. anst. v. 124

F. A. Rindt'sk. v. 124

F. A. Rindt'sk. v. 124

OVERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

OVERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

Ved Udsøbet af Mariager Fjord, paa sammes søndre Kyst, ligger i Udbyneder Sogn Gjerløv Herred Hovedgaarden Døergaard med sit høje, slanke, kobberfarvne Laarn, der sees langt ud i Kattegat og tjener de Søfarende til Mærke. Skove omgive Gaarden, som rager højt op over den flade Kyst, hvor Markerne efterhaanden gaae over til Enge og lave Sumpe, især imod Vst. Hovedbygningen bestaaer nu kun af en anseelig Hovedskole med det smukke Laarn, gjennem hvilket en Vindeltrappe fører op til Værelserne, samt to smaa Edeleie, men endnu for henved et halvt Aarhundrede siden vare der tre store Skole, med to anseelige Taarne, og Borgegaarden var indesluttet af murede Pilder med Stafetværk imellem. Dgsaa Ladegaarden er af Grundmuur og skal være 5—6 Td. Land stor. Det Høje er opført omtrent i Midten af det 16de Aarhundrede af den beskjendte Rigsraad og Ridder Jørgen Lykke.

Døergaard skal efter Arild Hvitfeldts Krønike i den catholske Tid have tilhørt Aarhus Bispestol og allerede dengang have været en Hovedgaard, hvilket dog neppe kan være rigtig, da den vistnok aldrig har havt adelige Lensmænd, ialt Fald er ingen saadan beskjendt. Gaarden har vel snarere i den catholske Tid, om den allerede var til, blot været en Afsøgaard, som bestyredes af en Bryde eller Foged, og en saadan var da maaskee den Bugge i Døergaard, der 1467 bortbyttede sin Hustrues Gaard i Kastbjerg til Mariager Kloster, imod at beholde een af Klosters Gaarde i Mariager deres Levetid. For Gaarden virkelig tilhørt Bispestolen, er den altsaa i Aaret 1536 kommet til Kronen, og maa saa Aar efter ved Salg eller Mageffekte været afhændet til Jørgen Lykke til Hverringe, der i saa Fald allerede har eiet den i Aaret 1545, da han tilbyttede sig en Mængde Gods der i Sognet af Kronen, hvilket kun skulde være skeet fordi han havde i Sindet her at bygge sig en Hovedgaard.

Rimeligere forekommer det os imidlertid at Gaarden dengang endnu stet ikke var til, altsaa heller ikke havde tilhørt Bispestolen, som iøvrigt eiede mange Gaarde i denne Egn, men at den spjder Jørgen Lykke baade Navn og Tilværelse. Det Gods, Jørgen Lykke dengang tilbyttede sig, angives nemlig i Skjødet som 5 Gaarde og 1 øde Bol i Udby, 2 Gaarde i Klatterup, 1 Bol og Hørgesteb i Rodenæs, 2 Gaarde i Lunde, 2 Gaarde i Møstervov, og 1 Gaard i Bøstervov, alt i Udbyneder Sogn, med en aarlig Landgift af 42 Td. Rug, hvorimod han affød 8 Gaarde i Dalbyneder, Gjerløv og Raaby Sogne med en aarlig Landgift af 64 Td. Rug, altsaa betydeligt bedre Gods, som han ikke vilde have opoffret uden derved at opnaae andre Fordelte, og en saadan var i dette Tilfælde Lølligheden til at opbygge sig en god Herregaard. Af det Gods, han erholdt i Udbyneder Sogn, ere de 5 Gaarde i Lunde, Møstervov og Bøstervov ikke mere til, men maae være opslugte af Døergaard, og vi seile vel neppe ved at antage, at Jørgen Lykke selv har afbrudt dem og i deres Sted opført Herregaarden Døergaard, hvis Navn formodentlig blev valgt for dens høje Velggenheds Skyld. Da Jørgen Lykke nævnes første Gang til Døergaard 1547, har han altsaa i Aarene 1545—47 opført en Hovedbygning paa Stedet, rimeligvis den nuværende, som ganske sikkert er af ham; i dette Tilfælde er det paa Prospectet anførte Aarstal noget over 30 Aar for sildigt og der burde have staaet 1545—47.

Da Jørgen Lykke er bleven en saa beskjendt Person, som man i historiske Haandbøger anfører som en Typus til at bestemme hans Tidsalder, vilde vi gløve en udsørligere Skildring af ham end Pladsen og Stedet ellers vilde tillade. Han er født omtrent 1506 eller 1507 og en Søn af den rige og mægtige Hr. Peder Lykke til Demstrup, Hverringe, Rørlund og Bregenholt,

DVERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

Ridder og Rigets Raad, som spillede en saa vigtig Rolle i Christian den Andens og Frederik den Førstes Tid. Jørgen Lykke reiste i sin Ungdom udenlands og kom i Tjeneste hos den ridderlige og pragtstænde franske Konge Frants den Første, hvis Kammerjunker han skal have været og hvem han sjente i Februar Maaned 1535, da hans Fader døde hos sin Datter paa Sæubholt i Fyen, medens Borgerkrigen rasede i hele Danmark. Jørgen Lykkes Stilling i Frankrig maa have været ganske anseelig, da den franske Konge om Efteraaret sendte ham til Danmark som overordentlig Gesandt, hvilket siden endnu gjentoges fire Gange. Et af disse Besøg benyttede han i Aaret 1537 til at holde Skifte efter sin Fader, af hvis Kjøbegods Hverring Hovedgaard i Fyen med to Læster Korn eller 72 Td. Byg aarlig Indtægt tilfaldt ham, hvorefter imod vi ikke vide, hvormeget hans Arveegods beløb sig til. I fransk Tjeneste blev han indtil Stutningen af Aaret 1541, da han synes at have taget Afsted for at blive i sit Fædreland, hvorpaa han formodentlig i nogen Tid havde tænkt, efter som han allerede den 8de Mai 1541 havde laant Kong Christian den Tredie 400 Daler, hvorfor han fik Westernæs og Abeltorp Birk paa Lolland samt Sorup Birk paa Falster i Pant. I Aaret 1542 laante han endvidere Kongen 500 Mark lybste og 1630 Mark danske Penge, hvorfor hans Pant foregedes med Østøste Birk paa Lolland, Siertjøping By og Birk i Skaane, Kerup Gods og Godstov Maade i Fyen, dog Den Romsø i Store Belt udtaget fra det fynske Pantegods; alle disse Lene og Birk skulde han beholde ømt og frit sin Livstid, og hans Arvinger indtil de bleve dem afstøtte.

Dphollet i Franrig ved Frants den Førstes glimrende Hof, hvis Lige dengang ikke fandtes i Verden, har, som man kunde vente sig, udværet en stor Indflydelse paa Jørgen Lykke, hos hvem vi siden finde flere af de Egenskaber, hvorved man i sin Tid gjorde Lykke i Frankrig, især en stor Gavnindbød, Lyst til Pragt og rige Klæder, samt en ikke ringe Forsængelighed. Tilnavnet de kostelige (s: pragtfulde) Lykke, som man siden gav Familien, stammer uden Tvivl fra hans prægtige Klædebragt og Levemaade, ligesom flere Sagnere opbevarede om disse hans Egenskaber. Saaledes fortælles der at han engang i Tyringen, hvoehen han var sendt som dansk Gesandt, Dagen før en Tourneering mødte paa Bladsen, isert kostelige Klæder, med Tourneerhandsker, der vare ganske besatte med Edelstene og glimrede stærkt i Solen, som den Dag netop skimede meget klart. Saaledes red han hid og did med Spydet i Haanden og raabte: „Stück heiß ich, Stück hab' ich“; men Dagen efter, da det gjaldt, som der En og skødte til den pyntede Herre, saa han stoi en Alen i Weiret fra

Hesten og styrkede ned i Sandet, hvorover han gjorde sig meget vreb, som om der var steet ham en stor Uret. — Paa Dvergaard skal han have laabet indrette en prægtig Sal med forgyldt Gulv, udenfor hvilken han lod sætte Krabsborster til derpaa at skrabe sine Stovler af. Saavidt var Culturen imidlertid endnu ikke kommen i Danmark, hvilket bedst viste sig, da Kongen med sit Følge engang besøgte Dvergaard. Jørgen Lykke bad nemlig H. Majestæt om at skrabe sine Sfo eller tage dem af, for ikke at smøre Gulvet til, hvilket rigtignok røbede større Forsængelighed end Takt, men Kongen svarede: „har Du Lyst til at labe gjøre det, da har jeg og Lyst til at gaae paa det“, og gif ind i Salen, uden at skaar Gulvet. At dette har været Kong Frederik den Anden kan der ingen Tvivl være om, ra Svaret altid aabent, som Jørgen Lykkes Følge var Jørgen Lykke den første Vædsmand i Danmark, som lod gjøre Selskabs. Han var meget gavmild, hvoraf Drdvsproget, som endnu var almindeligt 100 Aar efter hans Død: „Det skaar altid aabent, som Jørgen Lykkes Følge“, men ogsaa dette ansaae man som en Følge af hans Forsængelighed og paafod at i sine sidste Aar, naar han gav en anseelig Almisse, ikke glemte at tilføie: „tag det og sig Hr. Jørgen Lykke gav Dig det“. Denne hans Pragtlyste og Forsængelighed var imidlertid meget stet anskrevet her i Danmark, hvor den offentlige Mening dengang ligesom nu udtalte sig stærkt imod disse Egenskaber, og hidrog mere til at skaffe ham Uvenner og Misdøbere end alvorslige Fællende havde gjort. Sin Families gamle Vaaben, en Bjelke med en Viurante i, forekom ham, som var vant til de rige franske Vaabener, at være alt for simpelt, var ogsaa ganske forfælligt fra det, som Dronning Margrethes berømte Fællende Jver Lykke førte, nemlig et Hjul; Jørgen Lykke, som rimeligvisv gjorde sig til af at nedstamme fra denne, der dog nok hørte til en ganske anden Slægt, forandrede derfor sit Vaaben saaledes at det kom til at bestaae af fire Fællende, i det første og fjerde med den viurante Bjelke, i det andet og tredie med Hjulet, hvilket derefter blev optaget af Familiens øvrige Ørene. — Paa Dvergaard forevises endnu hans Portrait, forestillende en anseelig og smuk Mand i en meget pyntelig Klædning, men denne tyder paa en senere Tid, saa at det snarere skal være Sennen Henrik Lykke.

Jørgen Lykke har sienlyntigen forskaaet at benytte sit Dødbold i Frankrig til at skaffe sig endeel Formue, thi han var rigtignok en streng og hidsig, men tillige en fleg, dygtig og stræbsom Mand, som vel vidste, hvad Bærs Guld og Gods havde her i Verden, og forskod den vigtige Kunst at skaffe dem tilveie. Tillige var han ogsaa i andre Henseender en brugbar og erfaren Statsmand, som Kongerne

DVEERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

fyden ofte benyttede deels i Commissioner og andre Vrinder her hjemme, deels i Gesandtssaber til Frankrig og Tydskland, saaledes i Aarene 1551, 1561, 1565, 1569, ved hvilke Keiligheder han af og til, naar Kronen var i Pengeforlegenhed, forpligtede sig til selv at staa Raad til saamange Penge, som han behøvede til Tæring paa Reisen, hvortimod Kongen lovede ved hans Gjenkomst at holde Afregning med ham og betale „hvis han findes til Skjellighed at have tæret.“ Paa een af disse Reiser, nemlig 1561, da han var sendt til Frankrig for at condolere i Anledning af Franss den Andens sorgelige Død og lykønske Carl den Niende til hans Thronbestigelse, indbød Kong Anton af Navarra ham til Profost og sagde ved denne Keilighed, at for Aaret var omme skulde en renere Gudsdyrkelse være indført i Frankrig, hvilket han bad ham om at berette sin Konge. Jørgen Lykke raadede ham da til at vogte sig for Calvins Lære, men derimod at antage den Augsburgske Confession, hvilket vilde staa ham stort Bifald i Tydskland, Danmark og Sverrig. Kongen svarede dertil at Luther og Calvin afsøeg fra Paven i 40 Punkter, men vare enige i 38; han meente derfor at man burde forene sine Kræfter imod den fælles Fjende, hvorefter man nok blev enig om de to Punkter, men Kong Anton var langt fra ikke Mand for at holde noget af disse Løfter. En anden Begivenhed, som den samtidige Sleidanus beretter i den tolvte Bog, synes utvilsig, men er dog nok sand. Da Paven i Aaret 1538 var i Frankrig, hyltede Kongen efter catholisk Stik hans Fod, og Følget fulgte Kongens Exempel, med Undtagelse af fire, som bestemt vægrede sig derfor, nemlig Hertug Christoffer af Würtemberg, Grev Wilhelms af Fürstenberg, en Franstmand og Jørgen Lykke, som urigtigen kaldes den danske Konges Gesandt, thi han stod dengang endnu i den franske Konges Tjeneste, og denne var meget stræng imod Protestanterne, saa at man næsten ikke begritder, hvorledes han har taalt en sliq Vægring, der tyder paa negen Villieskraft og Bestemthed hos Jørgen Lykke.

Ein Tidssalderes Stræbsomhed og Iver for at samle Gode besad Jørgen Lykke som alt bemærket i en ikke ringe Grad, blev ogsaa efterhaanden meget rig, som det følgende vil vise, men noget Spor til at han har anvendt ulovlige Midler for at berige sig have vi ikke truffet paa, med mindre vi hertil maae henregne den Proceß, Kongen paaførte ham 1581, da Commissarier bleve udnævnte for at undersøge, hvortvidt Mariager Klosters Stove vare til Upligt

forhuggede, hvilket Kongen meente. Sagen var klar nok, hvorfor Stovene i dette Len fratoges ham i to Aar og han desuden ifølge et Forlig den 14de Nov. 1581 maatte betale 5,234½ Daler 8 St.*), som var Halvdelen af den Sum, han havde Klosteret og Gislum Herred i Pant for, hvortimod han fik Løste om begge Dele qvit og frit sin Ridsid, — ligesom hans Frue Gislum Herred, saalange hun levede, — samt den øvrige Deel af Pantesummen udbetalt til Midfaste. Da Staden ligesaa vel kan være en Følge af slet Tilshu, tør vi ikke beskyfte ham for ved denne Keilighed at have villet berige sig ved ulovlige Midler.

I Aaret 1567 havde Hr. Jørgen Lykke en Strid med den kongl. Slots skriver paa Hald, hvori han forløb sig, forledet dertil af Hidfighed, som i dette Tilfælde dog var meget tilgivelig. Aarsagen til Striden var at Skriveren sagde om Hr. Jørgen Lykkes Søster Anna, som var gift med Hr. Otto Krumpen, Lensmand paa Hald, at hun havde besøget Kongen for nogle Tønder Smør og nogle Løfter Korn. Hr. Jørgen Lykke blev herover saa opbragt, at han truede med at slaae Skriveren ihjel, hvilket endda ikke kan undre os saameget, naar vi betænte hvor stolt og ærefæjer en Mand han var. Skriveren klagede til Kongen og forlangte hans Vefsermelsesbrev, hvilket han ogsaa fik den 6 Juni s. A., medens der allerede den 5 Mai var afsendt et alvorligt og værdigt men dog skaanomt Kongebrev til Hr. Jørgen Lykke: „efterdi vi værdigt ere at hjælpe fattige faavelson Rige til det, som rei og blisligt er, og dem i deres retfærdige Sager forsvare og haandthæve, ville eller kunne vi ikke tilstæde, ham eller andre vore Underfaatter med Feide at skulle overfaldes; thi bede vi Eder og ville, at I heri Eder betænke, at fornævnte Hans Lauridsøn ikke overfaldes eller med Feide, Trusfel og Udbisgelse behøores, men, dersom I haver ham med Rette noget at beskyfte, at I da for Ds Tillale ham: der skal Eder over ham vederfares hvad Ret er.“ Sagen førtes virkelig for Herredagen i det følgende Aar, uden at man kender dens Udald, men saameget blev heraf klart at Hans Lauridsøn, hvilket Hr. Jørgen Lykke ganske sikkert ikke havde ventet, dengang ikke blev overbeviist om at have laiet, thi Fru Anna Lykke var en nærig Dame, ligesom hendes Søster, Fru Sophie paa Holmekloster, hvis Proceß om Studens, som hun havde udført imod Løven, er omtalt i Ate Bind under Brahetrolleborg. Hr. Jørgen Lykkes Hidfighed, ved at høre en saa haard og efter hans Mening usorjent Beskyldning imod hans Søster, geraader ham imidlertid ikke til Stam, men hele Sagen berer Præget af den gode Keistillstand, her var i Frederik den Andens Tid, og dennes Brev behøvede ingen Konge at stamme

*) 1 Td. Rug kostede dengang 1 Daler, saa af denne Bøde udgjorde 5,234 Td. 5 Stp. Rug, hvilket vilde svare til over 52,000 Rbb. efter vore nuværende Kornpriser.

OVERBLAAND

i Jylland, opført ved Aar 1580.

sig ved den Dag i Dag, især da Marsagen til Hr. Jørgen Lykkes Brede stienfynligen alt var Kongen bekendt.

Vi maae nu undersøge en Historie, som i den senere Tid er gaaet over i historiske Haandbøger, — thi de ældre, Forfatteren til Refens Frederik den II's Krønike, Holberg, Gram, kjende den ikke, — og som har udbredt ganske feilsagtige Ansvuelser saavel om Hr. Jørgen Lykke som om hans Tid. I sin nuværende Skikkelse bestaaer denne Historie af to Dele, som Sagnet har sammenblandet, men som vi her vil sætte ud fra hinanden.

I Svingelbjerg By, dengang i Giøslum Herred, laae der en Kirke, som var Anner til Farsø og Vognsild Sogne, hvortil Mag. Anders Grønning var Sognepræst siden 1544. Til Svingelbjerg Sogn husedes foruden Byen af samme Navn paa 7 Gaarde blot at have hørt en Mølle og 2 Gaarde i Bønderup samt 1 Gaard i Kofholm, hvilken Mølle og 3 Gaarde Mariagerkloster 1553 havde tilbyttet sig af Erik Lange til Engelsholm og 1559 med 15 andre Gaarde og en lille Mølle havde skjenket Jørgen Lykke som Gødtgjørelse for de store Umkostninger, han havde anvendt paa at opbygge det nyhigen afbrændte Kloster: Kongen samtykkede paa Kronens Vegne 1561 i denne Gave. Bønderup og Kofholm havde tidligere været Hovedgaarde, men vare nu bortkøbfede til Bønder og spaaede altjaa Tiende. Jørgen Lykke oprettede igjen en Hovedgaard af disse 3 Gaarde, hvorved deres Tiendepligt ophørte, saa at Svingelbjerg Sogn nu kun havde 7 tiendepligtige Gaarde, hvilket var for lidet til at Kirken kunde holdes vedlige. Vymændene modte derfor paa Giøslum Herredssting, erklærede sig ude af Stand til at holde Kirken ved Magt og begjærede at Besterballe Kirke maatte blive deres Sognekirke, hvilket Andragende Biskoppen Kjeld Juul i Wiborg og Lensmanden Jørgen Lykke anbefalede til Kongen, som bevilgede det den 5 December 1566, samt befalede at Svingelbjerg Kirke skulde afrydes og Ornamenteer, Stene og Løkker anvendes til Besterballe Kirkes Bygning. Da Besterballe Sogn var meget lidet, Farsø og Vognsild derimod ret anseelige, har formodentlig Jørgen Lykke foreslaaet saavel Sognemændene som Biskoppen at Bønderup og Svingelbjerg maatte komme til Besterballe Sogn, altjaa forenes med Rinds Herred, isærdetfor at de tidligere laae i Giøslum Herred, hvilket disse ogsaa have fundet billig. Mag. Grønning havde en Capellan, som havde været ved Kalbet i 25 Aar og døde 1568; til hans Underhold var hidtil Annergaarden i Svingelbjerg udlagt. Ved den nye Forandring tabte Mag. Grønning betydeligt i sine Indtægter og har formodentlig haabet at faae dette erstattet ved at slippe for Capellanen, men

deri tog han feil, idet Hovmesteren for Jørgen Lykkes Børn, Niels Jensen Durup, blev udnævnt til Capellan i den Afhødes Sted, hvortil der heller intet var at sige, da der var fast Capellan til Kalbet for Mag. Grønning af sig det. Ijald denne nu havde henvendt sig til Kongen med Ansøgning om Erstatning for sine tabte Indtægter af Svingelbjerg, Bønderup og Kofholm, kan der neppe være Tvivl om, at en saadan var bleven tilsaacet for hans Livstid, thi Frederik den Anden var meget villig til at erstatte Præsterne de Tab, de leed ved hans hyppige Mageffister. Dette gjorde han imidlertid ikke, men klagede til Biskoppen over at Jørgen Lykke havde ladet Svingelbjerg Kirke nedbryde, frataget ham den deroværende Annergaard saavel som Præstetienden og imod hans Villie paatrængt ham en Kapellan; rimeligviis har han i denne Klage, som ikke mere er til, brugt usømmelige Ord, formodentlig ogsaa fra Prædikestolen, efter hin Tids Stif, fjeldt Lensmanden ud for en Guds Huus's Forskyrre eller Eignende, som denne ikke kunde taale, thi den 30te Januar 1570 maatte han indgaae et Forlig med denne, hvorved han forpligtede sig til i sin øvrige Levetid at afholde sig fra Kirketjenesten, hvilken Capellanen skulde besørge, og bad om Fortabelse for sin Klage, da han paafødt ikke at have vidst af at Svingelbjerg Kirke var nedbrudt ifølge Tilladelse af Kongen, Biskoppen, Kirkeværgerne og menige Sognemænd, skjønt saadant ikke kunde være ham en Hemmelighed, da Sagen var forkyndt til Linge. Hermed endes denne Sag, i hvilken vi finde at Jørgen Lykke ingenlunde har viist nogen utilbørlig Haardhed, da Præsten ikke mistede Indkomsten af Kalbet, tværtimod blev boende i sin Præstegaard indtil sin Død, medens Capellanen besørjede alle Embedsforretninger, og Enhver maa tilsaae at dette af ham imod Kongens Befaling og Øvrighedens foretagne Skridt ikke kunde gaae ufrakket hen.

Saavidt ere vi paa temmelig sikker Jordbund, idet vi veiledes af Documenter, thi Præstens Forpligt havde endnu, skjønt defect, men nu begynder Sagnet og med dette de svære Besvoldninger imod Jørgen Lykke, som Historien slet ikke vil vedfænde sig. Til dette Sagn træffer man de første Spor over 150 Aar senere hos utruifne Samlere, medens ingen ældre Historiefriver har noget derom og ingen samtidig Optegnelse, — hvoraf vi have adskillige og det netop af Præster, — ved at fortælle om den Præst, der er bleven henrettet af en Gødsseier, og dog skulde man mene at en saadan Begivenhed vel havde været værd at optegne, ijald den virkelig havde fundet Sted. Sagnet lyder saaledes:

Hr. Mads var Sognepræst til Allits og Fodlum paa den Tid, da

OVERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

Jørgen Lykke — ifølge kongelig Befaling — lod Svingelbjerg Kirke afsørde. Man fortalte, at Stenene eller endel deraf bleve anvendte til Bonderup, hvor Jørgen Lykke netop opførte en Hovedbygning. Sagen havde ikke stor Rimelighed, thi Kongen var, som vi alt flere Gange have seet og som ogsaa ved mangfoldige andre Exempler er let at bevise, meget streng i at see sine Lensmænd paa Tingene og Stenenes Værdi kunde ikke staae i noget Forhold til den Bengebøde, Jørgen Lykke ganske sikkert vilde blive nødsaget til at betale, om Sagen som for Dagen, men det blev fortalt, og vi vilde antage at Hr. Mads virkelig troede Nyttet: endnu i forrige Aarhundrede kaldtes den ene Høi paa Bonderup Kirken, fordi det heed at den var opført af Stene fra Svingelbjerg Kirke. Hr. Mads var alt iøvrigt meget opbragt paa Jørgen Lykke, som Sagnet vil fordi denne havde taget Døllerup Mølle fra hans Præstegaard og lagt Annergaardens Herlighed til Mariagerkloster. I disse tvende Sager handlede han imidlertid som Embedsmænd, og Vrien til Klage stod aaben: det var dengang slet ikke let at tage Jord eller Eiendom fra Præstefald. Men der er deuden noget galt ved Historien med Møllen. Der har vist slet ikke været nogen Mølle i Døllerup, thi $\frac{1}{2}$ Mill Syd for Byen fandtes og findes endnu en Mølle og lidt over en $\frac{1}{4}$ Mill Nord for Byen ligesaa, og det er ikke rimeligt, at man ogsaa i Døllerup skulde have bygget en saadan, især da Leiligheden ikke er derefter. Men sæt ogsaa at en saadan virkelig var til, hvorledes kom den da til at høre til Præstefaldet? Vi have aldrig truffet paa nogen Mølle i Danmark, som har hørt til et Præstefald, og tvivle om at et saadant Tilfælde har fundet Sted. Er det da ikke rimeligt at Hr. Mads var i uretmæssig Besiddelse af Møllen, isald en saadan var til, og at Lensmanden slet ikke har gjort andet end sin Pligt ved at indbringe den under Kronen? I den anden Sag havde Jørgen Lykke aabenbar Ret, thi i Frederik den Andens Tid blev Herligheden netop aalvøgne taget fra Præsterens Annergaard, hvor disse efter Reformationen havde tilegnet sig samme, der bestod i Kgt, Arbejde og Gjesteri, samt undertiden 1 Ed. Havre 1 Stovsvoin eller lidt Smaarebøl; denne Herlighed laae overalt under Lenene og foreskommer høert Diebstil i Mageskifter som noget, Kronen byttede bort ligesom andet Gods. Jørgen Lykkes formeentlige Forurettelse indskrænker sig altsaa til at han ifølge sin Embedsstilling fratog Præsten nogen Eiendom eller Rettighed, som tilkom Kronen: han opfyldte heri kun sin Pligt.

Spød gjorde imidlertid Hr. Mads, som Sagnet beretter, netop fo rdi han var opbragt paa Lensmanden for disse formeentlige Forurettelser? Han

skulde ham paa Præsteflosten gjentagne Gange ud for en Tyran, en Kirkefyr, en Guds Huus's Forskyrret! At Lensmanden ligesaa lidt dengang som en Amtmand nullidags kunde taale saadant er indlysende. Jørgen Lykke paastalte Sagen, og Præsten, som ikke kunde bevise sin Sigelse, maatte forpligte sig til at forholde sig rolig. Dette gjorde han imidlertid ikke, hvorefter han atter blev tiltalt, ikke, som Sagnet vil, for Herreds- eller Birketing*), men for sine retmæssige Dommere, nemlig en geistlig Ret. Efter Sagnet blev han for sin Fremgangsmaade dømt fra Livet og henrettet, hvilket ifølge den Tids strænge Love ogsaa var i sin Orden, naar han beskyldte en anden for Lydsag og ikke kunde bevise sin Sigelse, da han selv skulde lide Lydsstraf, som var Galgen, hvor Sagens Værdi var over $\frac{1}{2}$ Mark. Selv altsaa antog at Sagnet har fuldkommen Ret, naturligviis Domslosten undtaget, der maatte være geistlig, har Lensmanden kun sig fulgt den strænge Ret, som rigtigst efter vore Begreber var barbarisk. Men Sagen hænger neppe saaledes sammen. Afsoede Kammerherre Arenstorff paa Overgaard beretter at Domsacten har været der paa Gaarden og at han har læst den. Præsten blev anlagt for at have talt itde om Regjeringen for dens Foranstaltninger med Hensyn til Reformationen, da han i Hjertet endnu var Catholik, og for saadan Tale var han ganske sikkert dømt til Døde af enhver geistlig Ret. Jørgen Lykke, som var Lensmand i Herredet, maatte rimeligviis lade ham henrette, og Sagnet sammenblandede da alt dette, Præstens Sjelddødv mod Jørgen Lykke, den indgaaende Forpligtelse, den senere Proces, Domsfælde og Henrettelse, hvilket er saa naturligt at man i høi Grad maatte forundre sig, om den mundtlige Traditioen i over 150 Aar kunde have bevaret alle disse Træk uden at sammenblende dem. Spørgsmaalet bliver nu, hoo der snarest skal staae til Troende, det 150 Aar gamle mundtlige Sagn, hvis fire forskellige Udtægnelser ere af sigende i mange enkelte Punkter, eller afsoede Kammerherre Arenstorff, som sagde at han selv havde læst Acten? Her kan vel neppe nogen Tvivl finde Sted.

Jovrigt strider det slet ikke imod det Billede, vi have dannet os om Jørgen Lykke, at han kunde have ladet Præsten henrette efter den strænge Gjensjeldelsesret, isald Sagen havde tildraget sig saaledes, som vi ovenfor have omtalt, thi han var myndig og streng, i hvilkens Henseende hans Dphold i Frankrig, hvor man kunns lidet agtede Uæbelige, vistnok har havt stor Indflydelse paa hans Character. Foruden den omtalte Historie om Skriveren paa Skivehøns,

*) Birketet sit Bonderup først 1681, da det under Navn af Lenkønsfeld oprettedes til Stamhus.

DVERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

som han truede paa Livet, have vi endnu et saadant Tilfælde fra 1567, da han med flere var sendt til Wis for at ordne de kirkelige Forhold, idet Entebroningen, som havde indløst Sønderborg Amt, tilegnede sig den geistlige Jurisdiction, uagtet Ven laae under Fyns Bispedømme; hun klager i et Brev til sin Søn Kongen over at Jørgen Lykke truede Præsterne — som altsaa havde tydfte Sympathier og vilde bort fra dansk Høihed — paa Livet og satte dem i stor Stræk ved at tale om at halsbugge dem, men i Virkelighed havde han nok ogsaa her Ret.

Jørgen Lykkes Bestræbelser for at gjøre en anseelig Herregaard af Dvergaard have vi alt omtalt og seet dennes første Begyndelse i det Mageffiste af 1545, hvorved han af Kronen erhvervede 12 Gaarde og 2 Bol i Udbynder Sogn, og deraf nedlagde 5 Gaarde, som rimeligvis afgav den Jord, der danner største Delen af Hovedgaardens Marker. 1547 benævnes Jørgen Lykke allerede til Dvergaard, saavel i Følgebrevet til Kronens Tjenere og Bønder i Standerborg Len, med hvilket han blev forlenet, som i et Gjeldsbrev, hans Sooger, Hr. Anders Wille til Søholm, udsædte til ham for 1000 Daler, der skulde betales inden et Aar eller i modsat Fald Demstrup Hovedgaard med alt det øvrige Gods, Fru Anna Lykke arvede i Jylland, sættes ham i Pant. Den 27de December 1548 nævnes han første Gang som Rigsråd, nemlig i Skjødet paa Siertjøping Hovedgaard i Staane, som han hidtil havde havt i Pant og Kongen nu med Rigsråds Samtykke solgte ham for 400 Daler, 1500 Mark hylf og 1600 Mark danske; Dagen efter fik han Lendebrev paa Mariagerkloster, som han skulde lade gjenopbygge snarest muligt tilligemed Kirken og Laegaarden, da det var afbrændt, besøge de Jomfruer, som vare eller fremdeles maatte komme i Klosteret, saavel som de Brødre, der nu vare, med tilbørlig Underhold deres Livstid, holde en lærd Mand, som kunde prædike det rene Guds Ord for Jomfruerne og det Folk, der var i Klosteret, gjøre Tjeneste med Heste og Svende, naar fordrødes, og underholde Kongen med Folk og Heste en Rats Tid, naar hans Reise faldt der forbi; dette Len beholdt han til sin Død, hvoriimod han 1553 frattraadte Standerborg Slot og Len. 1549 tilbyttede han sig af Kongen fremdeles 3 jordegne Gaarde i Udbyover Sogn og By med Herligheden i en Præstegaard og en Kirkegaard*), 1 jordegne Gaard i Klatterup Sogn og By, samt 2 Gaarde i samme Sogn i

Vesterfrov, hvoraf den ene var jordegne; af dette Gods affød Kongen den Ret, som Kronen eiede, og ikke videre, saa at Bønderne skulde beholde den Ret, de havde deri, indtil Jørgen Lykke eller hans Arvinger kunde stille dem tilfreds derfor. Iaa Dage efter fik han Birkeret over alt sit Gods i disse tre Sogne, der snart efter bleve sammenfaldte til eet, idet Klatterup og Udbyover Kirker bleve nedbrudte, hvilket vistnok var nødvendigt, fordi Sognene vare saa smaa at det ene Sogn, som opstod deraf, fik Kastbjerg til Annex, altsaa ikke anfaaes for stort nok til eet Præstefald; imidlertid havde Jørgen Lykke ogsaa sin Fordeel deraf, thi alle hans Bønder i disse tre Sogne bleve nu Ugedagstjenere til Dvergaard ved at komme til at ligge i samme Sogn, bleve altsaa i Regelen statsfrie, men kom til at forrette alt til Gaarden nødvendigt Hovert. Det jordegne Gods blev formodentlig snart efter kjøbt af Cierne, der enten fik rebe Penge eller Præstegaarde afsjiltfrie for Livstid; da der altid vare mange Mebieiere i en saadan Gaard og Bøndene desuden ikke havde stor Pengevard, var det sjeldent vanskeligt at faae en saadan Afstaelse bragt istand. De to Gaarde i Vesterfrov bleve ligeledes underlagte Hovedgaarden, som nu af de i Sognet erhvervede 18 Gaarde havde opslugt 7 med en aarlig Landgilde af 29 Td. Korn; desuden hørte 2 Bol, 1 Færgested og Herligheden af 2 Gaarde i Sognet under Dvergaard, maaske flere, men saamange vide vi med Visshed.

Hu begyndte Udvikelsen udenfor Sagnet. 1553 fik Jørgen Lykke i Mageffiste med Kongen 1 Gaard i Dalbynder Sogn og By og 2 Gaarde i Binderup, 1557 overdrog hans Søster, Fru Anna Lykke, ham Hverringe og Bregenholt Hovedgaarde med tilliggende Gods, da han første Gang kaldes Ridder; hun forbeholdt sig dog Brugen sin Livstid, hendes Huusbond, Hr. Otto Krumpen, sølede hertil 1558 alt Løsøre og Dvæg paa disse Gaarde og 1000 Daler, ligesom Fru Anna 1000 Daler, hvoraf han dog senere ved Forlig med Hr. Otto Krumpens Arvinger mistede 500 Daler. 1558 var Hr. Jørgen Lykke Embedsmænd paa Vestervig Kloster, blev 1559 forlenet med Hindshol Herred quit og frit, var ved Frederik den Andens Kroning ypperste Røgemester og fik af Mariagerkloster som Vederlag for de Dmofstninger, han havde anvendt paa at opbygge det, 18½ Gaarde, hvoriblandt 1 Gaard i Udbyover og 2 Gaarde i Falstøv i Windblæs Sogn, 1561 Horns Herred i Wendsjøsel i Pant for 2000 Daler, tilligemed Dvergaard, naar Fru Else Rosenkrands, Hr. Christiern Friis's Hustru, døde, hvilken sidste Gaard med 13 Gaarde 1 Bol og Kronens Ret i en jordegne Gaard Kongen skænkede ham 1564; 1565 eftergav han Kongen de Penge, han havde Gistum Herred

*) 2: Gaarde, som tilførte Præsten og Kirken.

DVERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

i Pant for, hvorimod han fik Løste om at beholde det til sin sin Livstid qvit og frit; samme Aar folgte Kongen ham to Gaarde i Hindsted Herred Als Sogn, Norden for Mariager Fjord, hvor han havde Gods, som var nedarvet fra hans Farsfader, der eiede Hauns, deriblandt Andeel i den store Lauentjør Stov, Eng og Kjør; 1570 bekræftede hans Søster sin tidligere Gave, som hun foragtede med Wiibbyslund i Gjerløv Sogn: alle disse Glemte skulde han have forløbs ud af hendes Gods og derefter sin Broderlob; 1577 fik han endvidere i Als Sogn ved Mageffite med Kronen 5 Gaarde og tog Laaslebrev paa Haslevgaard, tidligere en Hovedgaard, nu fæstet bort til 4 Bønder, men havde langvarige Processer om dette Gods med sine Naboer, især paa Bisborggaard; 1581 fik hans Fru, Beate Drafte, Brev paa Gislum Herred qvit og frit, om hun overlevede ham.

Hr. Jørgen Lykke døde i Slutningen af Aaret 1583, efterladende sig Hovedgaardene Dvergaard, Bonderuw, Hæsel i Gislum Herred, Bregenholm i Brads Herred, Hverringe og Eierkjøpling. Til Dvergaard havde han risnok samlet meget mere Gods end vi her have anført, nemlig saagodt som hele Udbyneider Sogn med Strøgods i Dalbyneider, Gjerløv, Kastbjerg, Raaby Sogne og en stor Deel af Als Sogn, men vi kunne ikke paavise alle disse Erhvervelser, da der paa Dvergaard ikke findes saa gamle Documenter; først 78 Aar senere, i hans Sønnesøns Datters Tid, havde en fuldstændig Fordebog over Gaard og Gods, men dette er rimeligviis forsvundet i Mellemtiden.

Al Hr. Jørgen Lykkes tre Børn arvede Henrik Lykke Dvergaard og Hverringe og fik Wiisfeldt og Koftebal med sin Fru, Karen Banner; han var Lensmand paa Bordingborg, blev Rigsraad 1596 og døde 1611; af Sønnerne døde Jørgen Lykke ugift 1616 og Christian 1619, hvorefter den tredje, Frands Lykke, som i Besiddelse af Dvergaard, Wiisfeldt og Koftebal, med sin Fru, Elisabeth Brof, fik Høstringholm og Estruplund med de tidligere Hovedgaarde Skovgaard, Røggaard og Sjern, hvilke nu vare neblagte; han kjøbte formodentlig Rødstet og arvede efter sin Søster, den alt for vel kendte Fru Anna Lykke, Kai Raugaus Eft., Raugaholm, Brendegaard, Blinholm, Rødkilde, Svanhholm og Hverringe; med Rette fandtes han den rige, da han eiede 12 tildeels meget anseelige Herregaarde. Han døde 1655, efterladende to Børn, den uhyfkelige Kai Lykke, hvis Navn bliver en evig Stamplet for Absolutismen i Danmark, og en Datter, Christentse Lykke, hvis Arvelob var Dvergaard, Svanhholm, Rødstet og $\frac{1}{4}$ af Sjern neblagte Hovedgaard med tilliggende Gods, samt efter Fru Anna Lykkes anden Husbonde, Laurids

Ulfelds, Død 1659 $\frac{1}{4}$ af Hørriddelevgaard, hvormed denne havde været forelenet sin Livstid. Christentse Lykke blev gift 1655 med Oberst Frands Brockenhuus til Seberkloster, som døde 1660, efterladende en Datter. Da Ulykken Aaret efter brød ind over Kai Lykke, synes Fru Christentse at være bleven bange for Dvergaard og sine øvrige Eiendomme, efterdi Regjeringsens Commissarier, som inddroge Broderens Gods, gjorde megen Vanstæthed med at anerkende det hende Tilfaldne og søgte at drage saameget som muligt ind under Broderens Nidler, hvorfør andre Commissarier maatte dømmes i denne Sag. Rimeligviis var det derfor at Fru Christentse Lykke den 20de August 1661 solgte Dvergaard med alt underliggende Gods samt sin Andeel i Sjern Gaard og Gods til Kongens Yndling, Reutemeister Christoffer Gabel, Kammerraad eller kongl. Maj' Raad og Kæsesfor i Collegio Status, som netop synes at have været Ophavsmand til hendes Broders Ulykke. Dvergaard udgjorde 42 Td. Hartkorn Alger og Eng og 5 Espr. Stovfysid under Hovedgaarden, Udbyneider Sogns Kirke og Kirketiende med Jus patronatus et vocandi samt Virkeret over Veidergodset, som udgjorde i Udbyneider Sogn og By 22 Gaarde, 3 øde Gaarde, 11 Huse, 1 Færgested, 1 Mølle og 3 Kælegaard, Udbyhøve 8 Gaarde, Herligheden i en Præstegaard, 2 Huse, Klatterup 6 Gaarde og 1 Huus, Engels 5 Gaarde, 1 øde Gaard og 1 Huus, ialt i Udbyneider Sogn 45 Gaarde, hvoraf 4 øde, 15 Huse, 1 Færgested, 1 Mølle, 3 Kælegaard, samt Herligheden i en Præstegaard, med en aarlig Landgilde af 427 Td. Hartkorn, Rug og Byg, samt 36 Rdl. 2 Mk. 10 St. Gjesteri og Høuspenge; endvidere i Dalbyneider, Raaby, Gjerløv, Kastbjerg og Vinblæs Sogne 5 Gaarde 1 Huus med aarlig Landgilde 48 Td. Hartkorn og 5 Rdl. 4 Mk. Gjesteri og Høuspenge; Nord for Fjorden i Hindsted Herred Als Sogn Høstlevgaard med 4 Beboere samt en Mølle, 20 Gaarde, 24 Huse og den store Lauentjør Eng, Ekelund Sogn Beddum 9 Gaarde og 7 Huse, med en aarlig Landgilde af 251 Td. Hartkorn samt 44 Rdl. 5 Mk. 8 St. i Gjesteri og Høuspenge. Det Dvergaard paa begge Sider af Fjorden tilhørende Gods udgjorde altsaa 80 Gaarde, 47 Huse, 2 Møller, 3 Kælegaard, 1 Færgested og Herligheden i en Præstegaard og svarede i Landgilte 726 Td. Korn, Rug og Byg, samt i Gjesteri og Høuspenge 87 Rdl. Til Fru Christentse's Trede del i den forrige Hovedgaard Sjern hørte desuden Rarmark samt 12 Gaarde, 17 Huse og Herligheden i en Kirkegaard.

Kort efter ægtede Fru Christentse imidlertid en meget formanende Mand, som var istand til at bevare hendes Familieeiendom, nemlig Frederic

OVERGAARD

i Jylland, optøret ved Aar 1580.

von Arenstorff til Rosenau, Oberst over Kongens Livgarde, til hvem Gabel den 29de Sept. 1661 affød alt det Gods, Fru Christense havde solgt ham, hvortil Kong Christian den Femte senere som Gave solde Kronens Andeel i Esjern med tilliggende Gods. Han lod Gabels Transport 1663 paa tegne af sit Stedbarns Børge, som ikke fandt noget at bemærke derved, blev 1670 naturaliseret som dansk Adelsmand, oprettede 1675 med kongl. Bevilling, Avlsgaardene Haslevgaard og Dverbjerg til Hovedgaarde, fik Als Kirke med jus patronatus skænket af Kongen og købte Gjersløv Kirke med jus patronatus samt adskillige Bøndergaarde til Dvergaard og Haslevgaard; han var General i den skaanske Krig, men blev ved Krigsåret 1678 for sit Opførelse domt fra sin Charge, hvilken han dog 9 Aar efter fik tilbage, blev 1674 hvid Ridder, siden Generalraad og Generalgouvernør i Hertugdømmerne, og døde 1689. Ved sin Frues barnløse Død 1667 arvede han Swanholm og gifte sig et Aars Tid

efter med Augusta Elisabeth Kumoher, som 1692 opførte Avlsgaard paa Esjern og Karmark og levede indtil 1728. Af deres fem Børn tiltraadte den ældste Søn, Frederik von Arenstorff, 1702 Dvergaard, oprettede en Avlsgaard af Fugelsø By, blev 1708 Etatsraad, tilkøbte en stor Mængde Bøndergods samt 1730 ved Auction de to Hovedgaarde Bisborggaard og Hauns med 660 Td. Hartkorn for 60,000 Rdl. og Rets med 303 Td. Hartkorn, men geraabede derved i stor Forlegenhed og blev hans ved sin Svogers Baron Villien Crones Hjelpekraft fra en fuldstændig Fallit 1734, da Godserne blev ublagte til Creditorerne. Svogeren overtog nu de fleste Prioriteter, og Etatsraaden holdt sig saaledes med stor Vanskelighed i Besiddelse af sine anseelige men meget maabelige Eiendomme, med en Mængde øde og forarmede Bøndergaarde, indtil sin Død i Aaret 1739.

Ved Indførselsforretningen i Aaret 1734 blev Dvergaard taxeret paa følgende Maade:

Dvergaard Hovedgaardstørt	114 Td. 2 Stp. 2 Fd. 1 Alb. Hartk. à 50 Rdl. =	5763 Rdl. 3 Mk. 4 Sk.
Bilidt Tingsted	=	66 — 4 — s —
Bejrsmøllen	=	800 — s — s —
Nobenaes Hørgested	=	100 — s — s —
Gaardens Bygninger	=	8000 — s — s —
Udbyneer Sogns Kongetiende	15 Td. à 50 Rdl.	= 750 — s — s —
do. Kirketiende	15 — 10 —	= 150 — s — s —
Kastbjerg Sogns do.	17 — s —	= 345 — s — s —
Sammes Revenuer og Huset	=	110 — s — s —
Udbyneer By	167 — s —	= 3864 — s — s —
Husene	=	540 — s — s —
Udbyover	76 — s —	= 2221 — s — s —
Husene	=	163 — s — s —
Klatterup	50 — s —	= 2006 — s — s —
Fugelsø	28 — s —	= 1147 — s — s —
Bjerre	21 — 5 Stp.	= 871 — s — s —
Huset	=	41 — s — s —
Dalbyneer	10 Td. 2 Stp. 3 Fd. 1 Alb.)	} à 40 Rdl. . . . . = 2209 — s — s —
Binderup	13 — 6 — 3 — 1 —)	
Raab	7 — 6 — s — 1½ —)	
Dalbysøer	7 — 3 — 3 — 2 —)	
Gjersløv	7 — 3 — 2 — s —)	
Windbylund	12 — 3 — 1 — 2 —)	

OVERGAARD

i Jylland, optøret ved Aar 1580.

Glenstrup Sogn Handest.	95	Td.	3	Stp.	3	Fdf.	1	Alb.	Hartf.	à	40	Rdl.	=	3804	Rdl.	s	Mk.	s	St.
Hufene															=	126	4	—	—
Mølgaard	7		6				1								=	910			
Kongsvad Mølle	6		6				1								=	50			
Hufene															=	73			
Hufene															=	126	4	—	—
Dalbjoever Sogn Binstrup	36		3		3		1								=	1311			
Stangerum	33		2		3		1½								=	1650			
Øster Lørdøl			6				1								=	50			
Bindebjerg og Halsø Sogne	69		2				1½								=	2850			
Kastbjerg	1		7				1								=	40			
Østlöv Kirkefiende	23		2												=	465			
Østlöv do.	8		6												=	175			
Kirkefyld	3		1												=	64			
Sønder og Nørre Dufild	125														=	3750			
Østlöv	50														=	1500			
Østlöv og Kneistad	100														=	5000			

Summa 1124 Td. 3 Stp. 2 Fdf. 2 Alb. Hartf. . . . . 50826 Rdl. s Mk. s St.

Hæsløgaard Hovedgaard og Skov	24	Td.	2	Stp.	1	Fdf.	s	Alb.		
Baud og Veitmølle	5		6		3					
Hølbekskov	52		s		2		2			
Hvedgaard	6		4		3					
Beddum	98		6				1			
Skovfyld	8		3		3					
Lauenhøer og Fugleholm	7		6							
	203		Td.	6		Stp.	1	Fdf.	s	Alb.
Fuur Sogns Kongetiende	50		3			1		2½		

Befætningen paa Overgaard var 108 Stude à 9 Rdl., 100 Stude à 11 Rdl., 97 Køer à 3 Rdl. 2 Mk., 3 Tyre à 3 Rdl. 2 Mk.; dertil 11 Gulve Rug à 8 Mk. Td. = 275 Rdl., altsaa 206½ Td. Rug, 9 Gulve Byg à 5 Mk. Td. = 315 Rdl., altsaa 378 Td. Byg, 7 Gulve Havre à 4 Mk. = 210 Rdl., altsaa 315 Td.; Fugels 28 Stude à 3 Rdl., 11 Dvier à 2 Rdl., 2½ Gulve Rug = 75 Td., 1 Gulv Bug 40 Td., 1 Gulv Havre 40 Td.

Wed. Gatsraabens Død clede Doet altsaa omtrent 2342 Td. Hartforn,

for største Dele meget maadeligt Gods, hvilket blev beholdt i tre Aar, hvorefter Godserne deels blev solgte for at tilfredsstille Creditorerne deels overtagne af Sønnene. Rest blev solgt saavel som endel Tiender, Overgaard med Gødet syd for Hjørden tilfaldt den ælste Søn Frederik Arenstorff med en Gjæld af 55000 Rdl., Væborggaard, Gauns og Hæsløgaard med tiliggende Gods den næstældste Søn Andreas von Arenstorff med en Gjæld af 45,842 Rdl.; de bleve adrig siden samlede og Hæsløgaards næsten 200aarige Forbindelse med Overgaard fik saaledes Ende.

Frederik von Arenstorff til Overgaard blev Landsdommer i Jylland og Konferentsraad; han fulgte en ganske anden Fremgangsmaade end Faderen, søgte at afbetale paa sin Gjæld ved at bortselge Gods og afhændede saaledes 1748 Handest og Sønder-Dufild Byer med 152 Td. Hartforn til Oberst Rüttschau til Ziele for 8551 Rdl. 3 Mk., 1751 149 Td. 4 Stp. 3 Fdf. 11 Alb. Hartf. i Kastbjerg, Aistrup, Haderup, Blæsbjerg, Halsløv, Østlöv, Østlöv og Nørre-Dufild Byer til Etatsraad Marzvin til Trudsholm for 7500 Rdl., s. A. 147 Td. 1 Stp. 2½ Alb. Hartforn i Østlöv, Sørdøl, Stangerum og Binstrup for 5199 Rdl. og 10 Ducater samt 1752 Kongsvad Mølle med 7 Td. 3 Stp.

ØVERGAARD

i Jylland, opført ved Aar 1580.

for 1450 Rdl. og et Huus i Gjerløv for 25 Rdl. til forfjellige, ialt 456 Td. 2 Stp. 1½ Alb. Hartkorn for 27,185 Rdl. 4 Mk. og 10 Ducater, saa at der ved Øvergaard kunz blev det Gods sønden Hjorden tilbage, som havde været ved Gaarden i Rykkerens Tid, nemlig Øvergaard med Nadenæs Kærgesked fri Hovedgaardstaxt 113 Td. 7 Stp. 1 Fdt. 2 Alb. Hartkorn Ager og Eng, 3 Stp. 2 Fdt. Skovfjeld, Fugelsø Avlsgaard 28 Td. 3 Stp. 3 Fdt. 2 Alb., Udbynder Konge- og Kirketiende 30 Td., Kastbjerg Kirketiende 17 Td. 2 Stp. 1 Fdt., Gjerløv do. 23 Td. 2 Stp., Ensløv do. 8 Td. 6 Stp., Bøndergods i Udbynder, Dalbynder, Dalboyer, Øster Lørsølv, Raaby, Gjerløv, Ensløv og Sem Sogne 453 Td. 2 Stp. 3 Fdt. 1½ Alb. Hartkorn, ialt 667 Td. 4 Stp. 2 Fdt. 1½ Alb. Hartkorn af alle Slags. Conferentsraaden døde 1762, hvor- efter hans Enke, Dillegaard Sophie Ibe Rangau, beholdt Gaard og Gods til 1775. I første Delen af hendes Besiddelsestid var Øvergaard med Udbynder, Kastbjerg og Gjerløv Sognes Tiender bortforpagtet for 2000 Rdl. om Aaret samt endeel Naturalier til Hærskabet, der selv sparede alle Statter, og Fugelsø med Ensløv Kirketiende for 464 Rdl. 1775 overtog Hofjunkeren Frederik Christian von Arenstorff Øvergaard og Gods som det synes for 61,813 Rdl., Hovedgaarden ansat til 130 Rdl. for Td. Hartkorn, Bøndergods til 80 Rdl., Gjelden var 43,500 Rdl.; han blev siden Statsraad, afhændede 1777 en Gaard i Raaby til Secher paa Søbringholm og efterlod ved sin Død 1793 en Gjeld af 65,000 Rdl., hans Søsters Arvepart deri indbefattet. Ved

Samfrændeskifte overdrog Enken, Albertine Cathrine von Benzon, Gaard og Gods 1798 til sin eneste Søn Frederik von Arenstorff, siden Major ved Landebarnet og Kammerherre, der strax solgte det til Kammerherren Peter Severin Hønsø og Capt. Erik Christian Müller, men allerede Aaret efter købte det tilbage og i de følgende Aar indtil 1808 bortsolgte Fugelsø Avlsgaard, hele Bøndergodsset og endeel Tiender, saa at kunz Hovedgaarden med Udbynder Sogns Kongetiende samt endeel Huse bleve tilbage. Senere tilkøbte han Dalbynder Kirke og Kirketiende, afbetalte hele Gjelden, istandsatte den meget forfaldne Hovedgaard udvendigt og indvendigt, nedlagde med sig. Bevilning en Bondegaard under samme, anskaffede ordentlig Besætning, opførte Avlsgaardene Arensborg og Charlottenlund hvedesfor to saldsfærdige Meierigaarde og oprettede den 14de October 1835 af Gaarden et Fideicommiss, som udgjorde fri Hovedgaardstaxt Ager og Eng 113 Td. 7 Stp. 1 Fdt. 2 Alb. Ager og Engs, 3 Stp. 2 Fdt. Skovfjelds Hartkorn, Udbynder Sogns Kongetiende 15 Td. Hartkorn, Udbynder og Dalbynder Sognes Kirketiender 20 Td. 5 Stp. Hartkorn, Kirkejord 1 Stp. 2 Fdt. foruden endeel Huse. Kammerherren døde 1844 og Fideicommissgodsset tilhører nu hans Enke, Johanne Marie Charlotte Jermin; det udgjør efter den gamle Matrikel 114 Td. frit og 27 Td. usrit Hartkorn, samt nu efter den nye Matrikel 134 Td. Hartkorn. Den 12te October 1851 har Fideicommissbesidderinden faaet Tilladelse til at afhænde det Bøndergods, som endnu er tilbage.

